

सौभरिः काण्वःअग्निः, १४ अग्रामरुतः। बृहती, ५ विराडूपा, ७, ९, ११, १३ सतोबृहती, ८, १२ ककुप, १० हसीयसी, १४ अनुष्टुप्।

अद॑र्शि गा॒तुवित्त॑मो॒ यस्मिन्ब्र॑तान्याद॒धुः।उपो॒ षु जा॒तमा॒र्यस्य॑ वर्ध॒नम॒ग्निं न॑क्षन्त नो॒ गिरः॑ ॥ ८.१०३.०१
गातुवित्तमः- अतिशयेन मार्गज्ञः। अदर्शि- दृश्यते। यस्मिन्। ब्रतानि- धर्मान्। आदधुः- धृतवन्तः। तम्। सुजातम्- सुष्ठु उद्भूतम्। आर्यस्य- आर्यशीलस्य। वर्धनम्- वर्धकम्। अग्निम्। नः- अस्माकम्। गिरः- वाचः। उप नक्षन्त- व्याप्नुवन्ति ॥१॥

प्र दै॒वो॒दासो॒ अ॒ग्निर्दे॒वाँ अ॒च्छा न॒ म॒ज्मना॑।

अनु॒ मा॒तरं॑ पृथि॒वीं वि॒ वावृ॑ते त॒स्थौ ना॒कस्य॑ सा॒नवि॑ ॥ ८.१०३.०२

दैवोदासः- देवानां परिचारकः। अग्निः- सत्क्रतुः पावकः। देवान्। अच्छ- अभिलक्ष्य। मज्मना- शुद्ध्या। न- सम्प्रति। गच्छति। मातरम्- जननीम्। पृथिवीम्- भूमिम्। अनु वि वावृते- विशेषेण आवर्तयति। नाकस्य सानवि- नभसि। तस्थौ- तिष्ठति ॥२॥

यस्मा॒द्रेज॑न्त कृ॒ष्टय॑श्चर्कृ॒त्यानि॑ कृ॒ण्वतः॑।स॒हस्र॑सां मे॒धसा॑तावि॒व त्मना॑ग्निं धी॒भिः स॑पर्यत ॥ ८.१०३.०३

यस्मात्- येन कारणेन। चर्कृत्यानि- कर्तव्यानि। कृण्वतः- कुर्वतः। कृष्टयः- प्रजाः। रेजन्त- कम्पन्ते। तेन कारणेन। सहस्रसाम्- अनन्तसम्भक्तारम्। अग्निम्। त्मना- स्वतः। मेधसाताविव- मेधासम्भजने। धीभिः। सपर्यत- परिचरत ॥३॥

प्र यं रा॒ये निनी॑षसि॒ मर्तो॑ यस्तै॒ वसो॑ दा॒शत्।

स वी॒रं ध॑त्ते अ॒ग्न उ॒क्थश॑सि॒नं त्मना॑ सहस्रपो॒षिण॑म् ॥ ८.१०३.०४

यम् । राये- दानयोग्यसम्पदे । प्र- प्रकर्षेण । निनीषसि- नेतुमिच्छसि । यः । वसो- शरण्य । मर्तः-
मर्त्यः । ते- तुभ्यम् । दाशत्- यच्छति । सः । अग्ने । उक्थशंसिनम्- मन्त्रस्तुतम् । सहस्रपोषिणम्-
अनन्तपोषकम् । वीरम्- वीर्यसम्पन्नमिन्द्रमीशनाधिदैवतम् । त्मना- स्वतः । धत्ते- धारयति ॥४॥

स दृ॒ळ्हे चि॒द॒भि तृ॒णत्ति वा॒ज॒मर्व॑ता॒ स ध॑त्ते अक्षि॒ति श्रवः॑ ।

त्वे दे॒व॒त्रा सदा॑ पु॒रू॒वसो॒ विश्वा॑ वा॒मानि॑ धीमहि ॥ ८.१०३.०५

पुरूवसो- प्रभूतसम्पद्युक्त । दृ॒ळ्हे- दृढे पुरे बन्धने । चित्- अपि । सः । अर्वता- स्वप्राणाश्वेन ।
वाजम्- शत्रुबलम् । तृणत्ति- हिनस्ति । अक्षिति- अक्षीणाम् । श्रवः- श्रुतिम् । सः । धत्ते-
धारयति । देवत्रा- देवेषु । सदा- सततम् । त्वे- त्वयि । विश्वा- सर्वाणि । वामानि- कल्याणानि ।
धीमहि- ध्यायामः ॥५॥

यो विश्वा॒ दय॑ते वसु॒ होता॑ म॒न्द्रो जना॑नाम् ।

मधो॑र्न पात्रा॑ प्रथ॒मान्य॑स्मै प्र स्तोमा॑ यन्त्य॒ग्नये॑ ॥ ८.१०३.०६

यः । विश्वा- सर्वाणि । वसु- धनानि । दयति- यच्छति । होता- देवाह्वाता । जनानाम्- विशाम् ।
मन्द्रः- आनन्दकरः । तस्मै । अग्नये- पावकाय सत्क्रतवे । मधोः- सोमस्य रसस्य । प्रथमानि-
मुख्यानि । पात्रा- भाजनान्युपलब्धिस्थानानि । न- इव । स्तोमाः- मन्त्राः । प्र यन्ति- प्रकर्षेण
गच्छन्ति ॥६॥

अश्वं॑ न गी॒र्भी र॒थ्यं सु॒दान॑वो म॒र्मृज्य॑न्ते दे॒वय॑वः ।

उ॒भे तो॒के तन॑ये द॒स्म वि॒श॒पते॑ प॒र्षि राधो॑ म॒घोना॑म् ॥ ८.१०३.०७

अश्वं न- तुरगमिव स्थितम् । रथ्यम्- महारथम् । गीर्भिः- वाग्भिः । सुदानवः- शोभनदातारः ।
देवयवः- देवकामाः । मर्मृज्यन्ते- शोधयन्ति । दस्म- दर्शनीय । उभे तोके तनये- धर्मसन्ततिषु
पुत्रपौत्रादिषु । विशपते- प्रजापते । मघोनाम्- हव्यवतां यजमानानाम् । राधः- संसिद्धिम् । पर्षि-
यच्छ ॥७॥

प्र मंहिष्ठाय गायत ऋताग्ने बृहते शुक्रशोचिषे। उपस्तुतासो अग्नये ॥ ८.१०३.०८

उपस्तुतासः- स्तोतारः। मंहिष्ठाय- अतिशयेन दात्रे। ऋताग्ने- सत्यवते। बृहते- महते।
शुक्रशोचिषे- शुभ्रप्रकाशाय। अग्नये- पावकाय सर्वभूतहितक्रतवे। प्र- प्रकर्षेण। गायत ॥८॥

आ वंसते मघवा वीरवद्यशः समिद्धो द्युम्नाहुतः।

कुविन्नो अस्य सुमतिर्नवीयस्यच्छा वाजेभिरागमत् ॥ ८.१०३.०९

मघवा- सम्पद्धान्। द्युम्नी- दीप्तः। आहुतः- हव्यसमर्पितः। समिद्धः- सम्यगुद्दीपितः। अग्निः।
वीरवत्- वीर्यवत्। यशः। आ - आभिमुख्येन। वंसते- यच्छति। कुवित्- बहुवारम्। अस्य-
एतस्य। नवीयसी- अभिनवा। सुमतिः। नः- अस्मान्। अच्छ- अभिलक्ष्य। वाजेभिः-
आत्मीयैर्बलैः। आगमत्- आगच्छतु ॥९॥

प्रेष्ठमु प्रियाणां स्तुह्यासावतिथिम्। अग्निं रथानां यमम् ॥ ८.१०३.१०

आसाव- हे स्तोतः। प्रियाणां प्रेष्ठम्- प्रेमिणां प्रियतमम्। अतिथिम्। रथानाम्- सद्रंहणानाम्।
यमम्- नियामकम्। अग्निम्- पावकं सत्क्रतुम्। स्तुहि- स्तोत्रं कुरु ॥१०॥

उदिता यो निदिता वेदिता वस्वा यज्ञियो ववर्तति।

दुष्टरा यस्य प्रवणे नोर्मयो धिया वाजं सिषासतः ॥ ८.१०३.११

वेदिता- वेत्ता। यज्ञियः- पूज्यः। उदिता- उदितानि। निदिता- श्रुतानि। वसु- वसूनि। आ
ववर्तति- आवर्तयति। धिया। वाजम्- बलम्। सिषासतः- सम्भक्तुमिच्छतः। अग्नेर्ज्वालाः।
प्रवणे- प्रवणाभिमुखाः। ऊर्मयः- तरङ्गाः। न- इव। दुष्टराः- दुस्तरा भवन्ति ॥११॥

मा नो हृणीतामतिथिर्वसुरग्निः पुरुप्रशस्त एषः। यः सुहोता स्वध्वरः ॥ ८.१०३.१२

नः- अस्माकम्। अतिथिः। वसुः- शरण्यः। पुरुप्रशस्तः- बहुभिः स्तुतः। एषः- अयम्। अग्निः।
सुहोता- सुष्ठु देवाहाता। स्वध्वरः- शोभनकर्मा। नः- अस्मभ्यम्। मा। हृणीताम्- केनापि
रुध्यताम् ॥१२॥

मो ते रिषन्ये अच्छोक्तिभिर्वसोऽग्ने केभिश्चिदेवैः।

कीरिश्चिद्धि त्वामीदृ दूत्याय रातहव्यः स्वध्वरः ॥ ८.१०३.१३

वसो- शरण्य । अग्ने । अच्छोक्तिभिः- स्तुतिभिः । केभिः- सुखकारिणीभिः । एवैः- गतिभिः । ते- त्वाम् । मा । रिषन्- हिंसन्तु । रातहव्यः- दत्तहविष्कः । स्वध्वरः- ध्वरविरोधिशोभनकर्मा । कीरिः- कीर्तयिता । दूत्याय- देवदौत्याय । त्वाम् । ईदृ- स्तौति । हि- खलु ॥१३ ॥

आग्ने याहि मरुत्सखा रुद्रेभिः सोमपीतये । सोभर्या उप सुष्टुतिं मादयस्व स्वर्णरे ॥ ८.१०३.१४

अग्ने- सत्कृतो । मरुत्सखा- प्राणविशेषानां सुहृत् सन् । रुद्रेभिः- मरुद्भिः प्राणविशेषैः । सोमपीतये- रसानुभूतये । आ याहि- आगच्छ । स्वर्णरे- स्वर्गनयने निमित्ते सति । सोभर्याः- शोभनभरणशीलायाः । सुष्टुतिम्- शोभनस्तुतिम् । उप मादयस्व- श्रुत्वा मादय ॥१४ ॥